

УДК 811.162.1=161.2'373.746:398.332.412

ВІДОБРАЖЕННЯ КУЛЬТУ СВ. МИКОЛАЯ У ПАРЕМІЯХ ПОЛЬСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ

Магдалена ЯЩЕВСЬКА

Гданський університет
вул. Віта Ствоша, 55, Гданськ (Польща), 8-952, e-mail: magdajaszczewska@wp.eu
Інститут східнослов'янської філології

Стаття присвячена обрядам, господарським практикам тощо, пов'язаним з культом св.Миколая, які відображені в польських і російських прислів'ях. Після аналізу мовного матеріалу, а також літератури, присвяченої народній культурі поляків і росіян, авторка доходить висновку, що був він поширений і в східних слов'ян, і у західних. Про це, зокрема, свідчить зміст польських і російських паремій, які стосуються різноманітних звичаїв, обрядів і практик, пов'язаних зі св. Миколаєм.

Ключові слова: відображення, обряди, культ, св.Миколай, прислів'я, польська мова, російська мова.

Метою статті є опис традиції, пов'язаної з постаттю св. Миколая в Польщі і в Росії на прикладі пареміологічного складу польської та російської мов. Для статті використано матеріал з “Нової книги польських прислів'їв і приказок” за ред. Я.Кшижановського (далі в тексті – Nkrp), а також із словника “Пословицы русского народа” В.Даля.

У першій частині цієї статті представлено постать св.Миколая, який займає почесне місце і в католицькому костелі, і в православній церкві. Відомо, що св. Миколай, єпископ з Міри (близько 270–близько 350), був єдиною дитиною своїх батьків, яку вони вимолили у Бога. З дитинства він відзначався побожністю і вразливістю на людські біди. У середні віки вважалося, що чуйність, доброта Миколая пов'язані з ранньою втратою батьків¹. Коли майбутнього святого обрали єпископом Пошана, він оточив опікою бідних людей, підтримуючи їх зі свого родинного майна. Ділився зі знедоленими своїм спадком. Збереглась історія про те, що він таємно підклав золото як придане для трьох доньок збіднілого дворянина. Відомо також, що він звернувся з проханням до імператора Константина I Великого про помилування трьох молодих людей з Міри, несправедливо засуджених до смерті, врятував, завдяки молитві, рибалок підчас раптової бурі, воскресив трьох молодиків, яких господар корчми убив за те, що вони не заплатили за нічліг тощо.

Як багато християн від початку нашої ери, під час переслідувань за часів панування імператора Діоклетіана (284–305), Миколай був ув'язнений, і лише указ імператора Костянтина (313) повернув йому волю. Помер святий 6 грудня (19 грудня – за новим стилем)².

¹ Ruszel K. Leksykon kultury ludowej w Rzeszowskiem. Rzeszów, 2004. s.247.

² Gorzandt A. Mój święty patron. Lublin, 1988. S.373.

В іконографії св.Миколая представляють в єпископських шатах з атрибутами, що символізують його вчинки, тобто з трьома золотими кулями або мішечками з грошима, трійкою дітей, а в польському народному живописі ще й з силуетами вовків і овець – символом того, що він був опікуном пастухів та їхніх отар. Як підкреслює польський дослідник К.Рушель, “закріплені в народній традиції основні риси, приписувані св. Миколаю, дають підстави припускати, що після прийняття християнства він замінив у слов'янських країнах язичеського бога худоби Велеса – Волоса³, зберігши низку особливостей попередника. Про це свідчить принесення в жертву баранів, гусей або курей у церквах у день св. Миколая з метою захисту худоби від вовків⁴.

До св. Миколая звертаються з проханням про заступництво і підтримку в найрізноманітніших справах⁵. У Польщі під впливом культу святого залишалися, як підкреслює Е.Ференц, східні і південно-східні регіони Польщі, про що свідчить також велика кількість присвячених йому молитов. Е.Ференц зазначає: “Ф.Котула записав спогади певної старшої жінки, мешканки Перемишльського воєводства: “Вміли ми багато молитов, але до святого Миколая мусило відмовлятися два рази на день, а принаймні один раз. Один раз, то як худобу виводили пастися на луки, під ліс і до лісу, отже, влітє і восени. В інший час лише раз, увечері”⁶.

Култ св. Миколая особливо розвинувся в східній церкві, де він шанований був уже в V столітті, на Заході цей култ поширився близько IX ст. Св. Миколай є патроном Росії, Сицилії, Лотарингії і Греції, а також дітей, купців, мореплавців, нотаріусів, суддів, учених, хлопців, пастухів і дівчат. Був також покровителем худоби⁷.

Култ, традиції і звичаї, пов'язані зі св.Миколаєм, описували, серед інших, Б.Успенський, К.Рушель, А.Бренч, Ст.Двораковський, А.Некрилов, Е.Бондаренко та ін. У пропонованій статті висвітлюються польські та російські паремії, пов'язані з культом св.Миколая.

Стаття ділиться на дві частини: перша частина стосується польського матеріалу, друга – пареміологічного складу російської мови. Певні висловлені автором судження можуть мати суб'єктивний характер – це пов'язано з віддаленим минулим, яке описують паремії і яке важко відтворити.

Матеріал, що стосується польської мови, поділено на шість груп.

Група I

До цієї групи входять ті паремії, які звертаються до народної перцепції св. Миколая як патрона вовків⁸, хижих тварин, пастухів і худоби. Тут слід підкреслити дуалізм св. Миколая. З одного боку, він був патроном вовків, з другого – оберігав від них худобу⁹. З такою перцепцією св. Миколая, імовірно, пов'язаний звичай

© Ящевська М., 2012

³ Велес (Волос), як підкреслюють автори “Міфології Світу. Слов'яни”, наглядав за худобою і підземеллями, але вважали його також богом магії. Його култ походив імовірно з культу великої рогатої худоби. Був шанований передовсім східними і південними слов'янами. Див.: *Mitologie świata. Słowianie*. Kraków, 2007. S.60, 62.

⁴ *Ruszel K. Leksykon kultury ludowej w Rzeszowskiem*. Rzeszów, 2004. S.248.

⁵ У Західній Європі св. Миколая вважали одним із 14 т.зв. заступників і звертали до нього в пильній потребі ще до того, як поширення набув култ св. Антонія з Падуї. Див.: *Ruszel K. Leksykon kultury ludowej w Rzeszowskiem*. Rzeszów, 2004. S.247.

⁶ *Ferenc E. Polskie tradycje świąteczne*. Poznań, 2010. S.31, 33.

⁷ *Łabędzka V. Rok obrzędowy. Materiały bibliograficzno-metodyczne*. Opole, 2004. Cz.1. S.28.

⁸ Ю. Кжижановський наводить занотоване С.Улановською вірування, що стосується св. Миколая як патрона вовків: Св. Миколай керує вовками, які гуртуються 6 грудня, лише він дає їм наказ, куди йти. Так мусить тривати до Богоматері Блискавичної, а як Богоматір кине блискавицею, вовки переляканося і відступлять (*Krzyżanowski J. Mądrej głowie dość dwie słowie. Trzy centurie przysłów polskich*. Warszawa, 1960. T.1. S.123).

⁹ Як підкреслюють науковці, важко відтворити ментальність тодішніх селян. Одне певне: в їх вірі відобразилось і язичництво, і християнство. Варто відзначити, що певні язичницькі обряди в одному селі не схвалювалися, а в другому вони набували християнського характеру (*Bystron. Jan St. Kultura Ludowa.. Warszawa, 1947. S.148*).

приношення в жертву худоби в церкві, особливо поширений у Краківському та Мазовецькому воєводствах і в Сілезії. Як виявилось, ті вірування не були відомі у великій Польщі¹⁰. Нижче наводиться звичай пожертви птаства у Мазовецькому воєводстві над Нарвою у розповіді Ст.Двораковського, автора “Суспільної культури сільського населення на Мазовше над Нарвою”: “Місцевий люд вважає св.Миколая “покровителем добробуту”. Хай благословить св.Миколай корівок та овечок й іншу живність. Для того, щоб здобути його опіку над худобиною, в день св.Миколая (6 грудня) до костелу приносили курей та гусей до приготованих з цією метою кліток, а ще раніше – навіть баранів і телят”.

6 грудня самі господарі і пастухи в багатьох регіонах Польщі постили, щоб вовки не забрали худобини, а в Сілезії у цей день худобу не використовували для робіт у господарстві. Як наголошує Я.Поспіх, автор “Звичаїв і щорічних обрядів на Сілезії”, загальноприйнятим звичаєм було вішати в стайнях малі зображення св. Миколая¹¹.

Численні прислів'я, зареєстровані у Nkpp, пов'язані з владою св. Миколая над вовками. У них також підкреслюється дуалізм цього святого – з одного боку, захисника худоби, а з другого – патрона вовків: *Alboć wezmę, albo daj: tak kazał święty Mikołaj* (Nkppmikołaj1/s. 471)¹²; *Święty Mikołaj rządzi wilkami* (Nkppmikołaj11/s. 472); *Starym ksiądz pleban mówił z ambony zwyczajem: Niech się każdy podzieli z świętym Mikołajem, Nie chcieli kto w dobytku szkody mieć od wilka* (Nkppmikołaj11/s. 472). Порівн. інші прислів'я: *Na świętego Mikołaja rozbestwia się wilków zgraja; Święty Mikołaju, Trzymaj wilka w raju. Trzymaj go za nogę, Aż trafię na drogę* (Nkppmikołaj11/str. 472); *Na Mikołaja strzeż bydła i koni, a świnia psiajucha niech się sama broni* (Nkppmikołaj2/s. 471).

Безпосередній вплив св. Миколая на поведінку вовків засвідчує така паремія: *Święty Mikołaj wilkom pyski na kłódkę zamyka* (Nkppmikołaj11 warianty/s. 472).

Група II

Переважає частина паремій, розташованих у Nkpp під словниковими гаслами, що стосуються певного святого, пов'язана з прогнозуванням погоди. Це, безперечно, віддзеркалює аграрний характер польського суспільства і підкреслює вагомість погоди для майбутнього добробуту польського селянина. Під гаслом св. Миколая ця група представлена нечисленними прикладами: *Na Mikołaja porzuć wóz, a zaprzęż sanie* (Nkppmikołaj3/s. 471); *Na świętego Mikołaja zdejm koła, boć to jego przykazanie: rzuć wóz, a wsiądź na sanie* (Nkppmikołaj3 wariant/s. 471); *Na święty Mikołaj przywozu nie wołaj* (Nkppmikołaj9/s. 472) – тобто, за авторами Nkpp, “не гукай парому, бо річка замерзла” (Nkpp 1970: 472.); *Na Mikołaja wody, na Gody lody* (Nkppmikołaj4/s. 472) (1956 ... – *Na Mikołaja błota, w Narodzenie także ślota* (Nkppmikołaj5 wariant/str. 472). Частина наведених прислів'їв описує стан погоди в день св. Миколая та в наступні після нього дні. Це типова структура календарних прислів'їв¹³:

¹⁰ *Brenz A. Wielkopolski rok obrzędowy. Tradycja i zmiana. Poznań, 2006. S.42.*

¹¹ *Pospiech J. Zwyczaje i obrzędy doroczne na Śląsku. Opole, 1987. S.23*

¹² Як подають автори Nkpp, джерелом прислів'я є, імовірно, казка про св.Миколая і вовків (Nowa księga przysłów i wyrażen przysłowiowych polskich / Pod red. J. Krzyżanowskiego. Warszawa, 1970. T. 2. S.471).

¹³ *Koper A. Empiryczne i mitologiczne podstawy przepowiedni meteorologicznych. Czas w przepowiedniach/ Etnolingwistyka. № 12. Lublin, 2000.*

Група III

Третю групу утворюють паремії, що вказують на мінімально довший день 6 грудня: Na polskiego Mikołaja przybywa dnia jak skogupka jaja (Nkppmikołaj5/s. 472); Na ruskiego Mikołaja przybywa dnia jak gensiego jaja (Nkppmikołaj5wariant/s. 472). Імовірно, вищезазначені паремії пов'язані з помилковою інтерпретацією явищ природи нашими предками. Порівн. прислів'я, що стосується св. Барбари, яку вшановують 4 грудня: Święta Barbara nosy urwała. Згідно з цим прислів'ям, уже від 4 грудня ніч повинна ставати коротшою. Проте реально скорочення ночі настає лише після 22 грудня.

Група IV

До четвертої групи входять прислів'я, в яких св. Миколай виконує роль дарителя¹⁴. Як підкреслює А. Бренч¹⁵ (за З. Куховичем), звичай обдаровування в Польщі сягає середини XVIII ст. Нижче наводиться повідомлення самого З. Куховича з 1746 р.: "Щороку в переддень свята батьки підкладали своїм діткам під час сну різні подарунки для заохочення їхньої побожності і говорили, що це приніс св.Миколай, при цьому звелівши, щоб "вранці та ввечері старанно молилися та слухалися батьків".

Порівн. наступні прислів'я: Na świętego Mikołaja czeka dzieciąt cała zgraja: da posłusznym ciasteczko, złych przekropi różeczką (Nkppmikołaj6/s. 472); Na święty Mikołaj do butów wołaj (Nkppmikołaj7/s. 472). Автори Nkpp підкреслюють, що це натяк на французький звичай складання дарунків не під подушку, а у взуття (Nkpp 1970: 472).

Наступне прислів'я, зареєстроване у "Новій Книзі прислів'їв і приказок", стосується практики лякання нечемних дітей різкою. Як видається, постать св. Миколая була синонімом покарання, символом якого є різка: Nie strasz dziecięcek Mikołajym w lecie (Nkppmikołaj10/str. 472)¹⁶.

Група V

П'ята група складається з одного прислів'я, що говорить про припинення в день св. Миколая усіляких веселощів, оскільки настає адвентивний період¹⁷: Na święty Mikołaj dziewczki z karczmy wywołaj (Nkppmikołaj8/s. 472)

Особливо важливу роль відігравав (і надалі відіграє) св. Миколай, званий Миколаєм Чудотворцем, у східних слов'ян, бо займав серед вірних наступне місце після Ісуса Христа і Богоматері. Багато селян, всупереч повчанню православної церкви, вважало, що Трійця складається з Ісуса, Божої Матері та св. Миколая¹⁸. Зрештою, про особливе вшанування св. Миколая східними слов'янами свідчить наступний український вислів: Микола – другий після Бога заступник¹⁹.

¹⁴ Видається, що у секуляризованому західному світі це єдина роль св. Миколая, з якою зіткнулася сучасна людина.

¹⁵ Щедрість св. Миколая була також знана в різних слов'янських регіонах у слов'ян-католиків. Порівн. віршик, який читали у словацьких селах: *Mikulášku, dobrý strýčku, modlím sa ti modlitbičku, zlož tu svoju plnú nošku, daj nám z tvojich darov trošku, či konička medového, či koláčka makového, ved' ty strýčku Mikuláš, mnoho dobrých vecí máš*". Mgr. Kliment Ondrejka. *Malý lexikon ľudovej kultúry Slovenska*. Košice, 2008. S. 151.

¹⁶ Це означає, що нечемних дітей лякали різкою (Nowa Księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych\ Pod red. J. Krzyżanowskiego. Warszawa, 1970. T. 2. S. 472).

¹⁷ Адвент – в католицькій літургії період чотирьох тижнів перед Різдом, що символізує час очікування на прибуття Месії-визволителя; з лат. Adventus "прибуття" (див.: Kopalinski W. *Słownik Mitów i Tradycji Kultury*. Warszawa, 1985. S.17). Адвент, як підкреслює П.Грин-Кусмерек, був особливим часом "коли діяла заборона на виконання робіт, пов'язаних із щоденними клопотами" (див.: R. Hryń-Kuśmierk. *Polskie tradycje doroczne*. Poznań, 2005. S. 19).

¹⁸ Ікона св. Миколая входила також до домашнього іконостасу.

¹⁹ *Жайворонок Віталій*. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. Київ, 2006. С.362.

У православному календарі є декілька свят, присвячених святим на ім'я Миколай²⁰. Найважливіше з них – це свято, яке відзначають 9/22 травня* (у народній традиції знане як свято Весняного Миколая), а також 6/19 грудня** (у народній традиції зване святом Зимового Миколая). Ці два дні вважалися одними з важливіших у році після Великодня.

Прислів'я, що стосуються дня 9/22 травня, можна поділити на три групи.

Група 1

Першу групу становлять прислів'я, що дають певною мірою настанови щодо ведення господарства: Овес и пшеницу сей, ранние – с Николаина дня, поздние – с Пахомиева (нижегор.) (Дальниколиндень1/с. 279); С Николы вешнего сади картофель (нижегор.) (Дальниколиндень4/с. 279); Никола осенний лошадей на двор загонит, Никола весенний откормит (Дальниколиндень8/с. 279); Города городьбу после Николаина дня (околицу) (Дальниколиндень14/с. 279); Не хвались на Юрьев день посевам, хвались на Николин день травой (Дальниколиндень10/с. 279).

Група 2

Багато прислів'їв, зареєстрованих В.Далем, стосуються аури в дні, пов'язані з днем св. Миколая, а також з іншими важливими для російського селянина днями: От Николы осталось двенадцать морозов (утренников), коли не весной, то до Семена дня (1 сентября) (Дальниколиндень6/с. 279); Никола вешний с теплом. Никола теплый (Дальниколиндень11/с. 279); До Николы крепись, хоть разопрись: с Николы живи, не тужи (Дальниколиндень13/с. 279); В Николин день без вожжей поезжай (распутица) (Дальниколиндень15/с. 279). Цього дня також очікували дощу: Велика милость Божья, коли в Николин день дождик польет (Дальниколиндень5/с. 279).

Деякі паремії вказують на зв'язок між станом погоди в день св. Миколая та майбутнім урожаєм, хоча в окремих регіонах Росії могла панувати інша аура. Сам В.Даль рідко згадує регіон, якого стосуються паремії: Никольская неделя с ветром; выжигают нивы (Дальниколиндень19/с. 280). Два свята, присвячені св. Миколаю, повинні були сповіщати про несприятливі умови, а що за тим іде, немає даних: Два Николы: теплый и холодный; два Егорья: холодный и голодный (Дальниколиндень 12/с. 279).

Група 3

Наступну виділену групу становлять паремії, що вказують на початок сезону випасу коней у всіх східнослов'янських регіонах і свято пастухів коней²¹: “Весняний Миколай вважався днем конюхів, бо це був час першого вигону коней на пашу, це було чоловіче свято; [...] Прийшов Миколай – коней випасай”²². Порівн. прислів'я: Выгоняют лошадей на починки, на пашницу, на ночной подножный корм (Дальниколиндень16/с. 279); Ребята празднуют ночь с лошадьми в поле (Дальниколиндень 17/с. 279).

Одне прислів'я, зареєстроване В.Далем, стосується весняних повадок тварин, в даному випадку – диких карпів: Накануне Николы трутся в первый раз коропы (сазаны; южн.) (Дальниколиндень7/с. 279)²³

²⁰ Некрылова А. Русский традиционный календарь. На каждый день и для каждого дома. Санкт-Петербург, 2007. С.606.

* За новим стилем.

** За новим стилем.

²¹ В.Даль в своєму словнику звертає увагу на те, що той день було обрано святом пастухів коней на Білорусі – Праздник конюхов в Белоруссии (Дальниколиндень18/с. 280).

²² Жайворонок Віталій. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. Київ, 2006. С.362.

²³ У цьому місці варто порівняти деякі білоруські й українські прислів'я, що стосуються весняного Миколая. Матеріал опрацьовано на основі таких праць: Лозка А. Беларускі народны каляндар. Мінск, 2002. С. 116 і Українські прислів'я та приказки / Упоряд. С. Мишанича та М. Пазяка. Київ, 1983. С. 75. Порівн.: Да Миколай не

Головне свято, присвячене вшануванню св.Миколая, відзначали 6 грудня. Від того дня також починалася підготовка до так званих святків. Мовний матеріал, який зареєстрував В.Даль, можна поділити на три групи.

1-ша підгрупа

До першої підгрупи входять прислів'я, які стосуються стану погоди перед днем св. Миколая, в день св. Миколая та в інші дні, пов'язані з ним. Як підкреслює російська дослідниця Г.Некрилова, “погода на Николу определяется предшествующими днями, прежде всего Михайловым днем (8/21 ноября), Юрьевым, Варварой и Саввой [...] Преждевременные осенние морозы на Михаила оборачиваются оттепелью на Николу (А. Niekrzyłowa 2007: 607)”: Два Николы: один травный, другой морозный (Дальникала1/с. 297); Никола зимний лошадей на двор загонит, Никола вешний лошадей откормит (Дальникала2/с. 297); В осень Егорий с мостом, Никола с гвоздем (Дальникала3/с. 297); Никола загвоздит, что Егорий наместит (Дальникала4/с. 297); Егорий замостит, Никола загвоздит (Дальникала5/с. 297); Весной Егорий с мостом, Никола с кормом; в осень Егорий с мостом, Никола с гвоздем (Дальникала6/с. 297); На Николу зима с гвоздем ходит (Дальникала7/с. 298); Подошел бы Николин день, будет и зима (Дальникала8/с. 298); Первые морозы – Никольские (Дальникала9/с. 298); Коли на Михайлов день (8 ноября) закует, то на Николу раскует (Дальникала10/с. 298).

Незначна частина прислів'їв вказує на зв'язок між погодою в день св. Миколая та майбутнім врожаєм: Перед Николой иней – овсы хороши будут (Дальникала20/с. 298) та Иней на Николу (или: о святках, на Крещенье) к урожаю (Дальникала21/с. 298).

2-га підгрупа

Російські паремії висвітлюють також святкування Миколаївщини (рос. Никольщины). Як підкреслює Г.Некрилова, “под именем Никольщины [...] следует разуметь неопределенный числом дней праздничных период времени, предшествующий и следующий за зимним Николой. Это празднество всегда справляют вскладчину, так как одному не по силам принимать всех соседей. В отличие от прочих – это праздник стариковский, большеяков семей и представителей деревенских и сельских родов. Общее веселье и охота на пиво длятся не менее трех-четырёх дней, при съезде всех ближайших родственников, но в избранном и ограниченном числе. Неладно бывает тому, кто отказывается от складчины и уклоняется от празднования: такого хозяина изводят насмешками в течение круглого года”²⁴.

Обов'язковими ласощами того дня були пиво і пироги: Никольскую брагу пьют, а за никольское похмелье бьют. Пиятика, яка відбувалася того дня, мала ритуальний характер²⁵ (Рп.Пионзк²⁶ 2001: 349). Вважається, що алкоголь наближає людину до св. Миколая і допомагає йому сподобатися (Дальникала11/с. 298); В Николин день во всяком доме пиво (Дальникала15/с. 298); Красна никольщина пивом да пирогами (Дальникала16/с. 298); Едут на никольщину с пооглядкой, а навалаяются под лавкой (Дальникала17/с. 298).

Зазвичай, того дня ніхто не мав права залишатися на самоті: На никольщину и друга зови и недруга (и врага) зови (Дальникала19/с. 298).

сей гречкі, не стрыжы авечкі; Юр'я пасе кароу, а Микола коней (білоруське прислів'я); *До Миколи не буде літа ніколи: не сій гречки й не стрижі овечки* (згідно з авторами “Української етнології”, до Весняного Миколая бували ще заморозки, тому вважалося, що того дня не слід сіяти теплолюбну гречку і стригти овечь); *Юрій з теплом, а Никола з кормом; В кожнім році два Миколи: на першого Миколи не було холодно ніколи, а на другого Миколи не буває тепла ніколи* тощо (прислів'я українські).

²⁴ Некрилова А. Русский традиционный календарь. На каждый день и для каждого дома. С.608.

²⁵ Ритуал “с підтримкою звичаю і традиції. В його основі лежать жести, слова, реквізити, які надають звичайній діяльності чи поводити сенс символічного знака, що сигналізує вагомість і поважність ситуації” (Palubicki W. Słownik etnologiczno religioznawczy. Gdynia, 1992. S. 125).

²⁶ Скорочення від: Русский Праздник. Праздники и обряды народного земледельческого календаря. Иллюстрированная энциклопедия / Научный редактор И.И. Шангина. Санкт-Петербург, 2001.

3-тя підгрупа

Паремії цієї підгрупи стосуються звичаю організації ярмарків, на яких продавали хліб: “Поскольку с Николы устанавливается настоящий зимний путь, в деревнях начинаются приготовления к извозам, подрядам, продаже хлеба. Открываются Никольские ярмарки, где главным товаром является хлеб, хотя в некоторых местах такие ярмарки имели свой, специфический характер, обусловленный особенностями хозяйственной деятельности (А. Нiekryłowa 2007: 607)”: Цены на хлеб строит Никольский торг (Дальника22/с. 298).

Метою даної статті був опис звичаїв, пов'язаних зі св. Миколаєм, які відобразилися в пареміологічних словниках польської та російської мов. Культ цього святого існує й досі, особливо серед вірних східного обряду. У секуляризованому західному світі св. Миколай відомий тільки як даритель, а не як заступник у всіх справах²⁷.

Аналіз пареміологічного матеріалу польської та російської мов дає підстави для висновку, що дні, присвячені св. Миколаю, належали до найважливіших у календарному році росіян і поляків. Підтвердження цього – кількість паремій, що вказують на різні аспекти життя людини, починаючи від храмових традицій і закінчуючи світськими звичаями.

Переклад Оксани ФЕНОШИНОЇ

THE SAINT NICHOLAS IN POLISH AND RUSSIAN PROVERBS

Magdalena YASHCHEVSKA

University of Gdansk

*55, Vita Stvosha Str., Gdansk (Poland), 8-952, e-mail: magdajaszczewska@wp.pl
The Institute of East-Slavonic Studies*

The article is devoted to cult of this saint, which reflected in Polish and Russian proverbs. After the analysis of linguistic material and folk literature author of this article concluded that cult of st. Nicholas is spread/known as West Slavs as East Slavs.

Key words: rituals, cult, saint Nicholas, proverbs, Polish language, Russian language.

²⁷ У католицькій церкві немає одного святого, який заступався б за прохаючих у всіх справах. Реально вірні Західної Церкви можуть звертатися до кожного святого з будь-яким проханням, незалежно від їх “офіційного” патронату.

**ОТОБРАЖЕНИЕ КУЛЬТА СВ. НИКОЛАЯ
В ПАРЕМИЯХ ПОЛЬСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ**

Магдалена ЯЩЕВСКАЯ

Гданьский Университет

*ул. Вита Ствоица, 55, Гданьск (Польша), 8-952, e-mail: magdajaszewska@wp.eu
Институт восточнославянской филологии*

Статья посвящена обрядам, хозяйственным практикам и т. п., связанным с культом св. Николая, отображенным в польских и русских пословицах. Проанализировав языковой материал, а также литературу, посвященную народной культуре поляков и россиян, автор приходит к выводу, что он распространен и у восточных, и у западных славян. Об этом, в частности, свидетельствует содержание польских и русских паремий, касающихся разнообразных обычаев, обрядов и практик, связанных со св. Николаем.

Ключевые слова: отображение, обряды, культ, св. Николай, пословицы, польский язык, русский язык.

Стаття надійшла до редколегії 31.10.2011.
Прийнята до друку 25.11.2011.